

SELETUSKIRI

Siseministri määruse „Vabatahtliku päästja kutsesobivuse nõuded ja nendele vastavuse kontrollimise kord ning väljaõppe ja arvestuse läbiviimise kord“ juurde.

1. Sissejuhatus

Määrus kehtestatakse „Päästeseaduse“ § 33 lõike 2, § 35 lõike 5 ja § 38 lõike 8 alusel.

Määruse ja seletuskirja koostas Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna nõuniku kt Tauno Suurkivi (612 5261, tauno.suurkivi@siseministeerium.ee). Määrust on juriidiliselt korrigeerinud Siseministeeriumi pääste- ja kriisireguleerimispoliitika osakonna lepinguline õigusnõunik Silva Kirsimägi (silva.kirsimagi@siseministeerium.ee).

2. Määruse sisu ja võrdlev analüüs

Päästeseadus, mis jõustus 1. septembril 2010 ja milles on võrreldes eelmise päästeseadusega reguleeritud vabatahtlikku päästetegevust põhjalikumalt, sätestab kohustuse kehtestada siseministri määrusega vabatahtlikele päästjatele esitatavad kutsesobivuse, sealhulgas füüsilise ettevalmistuse ja väljaõppe nõuded, tervisekontrolli korra, tervisetõendi sisu ja vormi nõuded, aga ka korra vabatahtlike päästjate päästealase väljaõppe läbiviimiseks ja arvestuste sooritamiseks.

Määruse paragrahvis 1 on sätestatud määruse reguleerimisala.

Määruse paragrahvis 2 reguleeritakse kooskõlas päästeseaduse paragrahvi 32 vabatahtlike päästjate jagunemist. Vabatahtlikud päästjad jaotatakse neljaks vastavalt täidetavate tööülesannete iseloomule ja nendest tulenevatele nõuetele. Määruse paragrahvi 2 punktis 4 viidatud eriväljaõppe all peetakse silmas Päästeameti peadirektori poolt kehtestatud täiendavaid väljaõppe nõudeid suitsusukeldujatele, keemiasukeldujatele, veepäästjatele, suurtes kõrgustes töötajatele ja muudele eriväljaõpet nõudvatele päästetöö tegijatele. Vabatahtlike päästjate jaotamine on vajalik vabatahtliku päästja võimekuse tagamiseks vabatahtlikele päästjatele vajalike erinevate ülesannete täitmiseks. Sealjuures luuakse olukord, kus väga suurel osal Eesti täisealisel elanikkonnal (sealhulgas naised, keskharidust mitteomavad isikud, kodakondsust mitteomavad isikud) on võimalus astuda vabatahtlikuks päästjaks, milles igapäev on võimalus valida just talle sobiv vabatahtliku päästetegevuse alaliik (ennetustöö, päästetöö, eriväljaõppe läbimist nõudev päästetöö). Samuti on võimalik vabatahtluse liinis arendada oma päästealased oskused ja teadmised tasemele, mida eeldatakse ka kutselistelt päästeteenistujatelt. Määruse loob seega olukorra, kus kõrgeimale pädevustasemele jõudnud vabatahtlik päästja võib olemasolevate nõuete baasil asuda tööle kutseliste päästeteenistujate ridades.

Määruse paragrahvi 3 lõikes 1 sätestatakse, et vabatahtlikuks päästjaks saab arvata ja vabatahtliku päästjana saab tegutseda Eesti Vabariigile lojaalne ja seadusekuulekas ning vabatahtliku päästja kutsesobivuse nõuetele vastav isik. Eeltoodust tulenevalt saab päästkeskuse juht vabatahtlikuks päästjaks saada soovija arvata vabatahtlikuks päästjaks alles seejärel, kui vabatahtlikuks päästjaks saada soovija on ennast vabatahtlikule päästjale kehtestatud kutsesobivuse nõuetega vastavusse viinud. Koosmõjus päästeseaduse § 43 lõige 1 punktiga 2, annab käesolev lõige aluse ka kutsesobivuse nõuetele mitte vastava vabatahtliku päästja vabatahtliku päästja staatusest vabastamiseks. Lojaalsuse nõue Eesti Vabariigile on lõikes 1 eraldi välja toodud, seoses vajadusega hoida kõrgel vabatahtlike päästjate ametiaua ning ustavust riigile, mille elanike heaks päästetööd tehakse.

Määruse paragrahvi 3 lõikes 2 sätestatakse vabatahtliku päästja kutsesobivuse komponendid, milleks on vajalikud isikuomadused, füüsiline ettevalmistus, väljaõpe ja tervises seisund.

Määruse paragrahvis 4 sätestatakse nõuded vabatahtliku päästja isikuomadustele.

Määruse paragrahvis 5 sätestatakse kord vabatahtliku päästja isikuomaduste vastavuse kontrolliks. Vabatahtliku päästja isikuomaduste nõuete täitmist kontrollitakse vestluse käigus enne vabatahtlikuks päästjaks saada soovija vabatahtlikuks päästjaks arvamist. Perioodilist vabatahtliku päästja isikuomaduste nõuete täitmise kontrolli ette ei nähta. Päästkeskusele on antud õigus küsida vabatahtlikuks päästjaks saada soovija töandjalt ka isiku iseloomustust.

Määruse paragrahvi 6 lõikes 1 sätestatakse, et iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osaleva vabatahtliku päästja füüsiline ettevalmistus peab võimaldama vabatahtlikul päästjal päästesündmuse lahendamise ülesannete nõuetekohase täitmise. Käesoleva nõude kehtestamine koos tervisenõudega on piisav, tagamaks turvaline tööülesannete täitmine, milliseid vabatahtlikult päästjalt oodatakse. Käesoleva nõude täitmise kontrollimiseks ei teostata vabatahtliku päästja füüsilise ettevalmistuse kontrollkatseid. Nõude täitmiseks peab vabatahtlik päästja tõestama oma suutlikust päästetöö tavaülesannete täitmiseks (redeli püstitamine, voolikute kandmine, kannatanu kandmine jms). Võrdluseks on oluline, et rangemaid füüsilise ettevalmistuse nõudeid vabatahtlikele päästjatele ei ole kehtestatud ka Eesti naaberriikides. Ennetustööd tegevatele ja koos päästeametnikuga päästetööl osalevatele vabatahtlikele päästjatele füüsilise ettevalmistuse nõudeid ei kehtestata, kuna tööde iseloomu arvestades piisab tööülesannete turvaliseks täitmiseks üksnes tervisenõuete täidetusest.

Määruse paragrahvi 6 lõikes 2 sätestatakse, et vabatahtlikele päästjatele, kes osalevad päästetööl, millel osalejatele on kehtestatud päästealase väljaõppe erinõuded, laienevad päästeteenistujatele kehtestatud füüsilise ettevalmistuse nõuded.

Määruse paragrahvis 7 sätestatakse kord vabatahtliku päästja füüsilise ettevalmistuse nõuetele vastavuse kontrolliks. Lõikes 1 sätestatakse, et iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osaleva vabatahtliku päästja füüsilist ettevalmistust kontrollib päästkeskus vabatahtlikule päästjale läbiviidava teise astme õppe käigus. Iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osaleva vabatahtliku päästja füüsilise ettevalmistuse kontrolliks ei kehtestata perioodi, vaid see kontroll viiakse läbi vastavalt tekkivale vajadusele. Vastav vajadus võib ilmneda päästetööl või harjutustel ja õppustel osalemise käigus täidetavate ülesannete ebarahuldava täitmisega. Ettepaneku erakorraliseks füüsilise ettevalmistuse kontrolli läbiviimiseks võib teha päästeametnik. Füüsilise ettevalmistuse kontrolli kohustuslikkuse, sealhulgas läbiviimise aja, koha ja läbiviijad määrab päästkeskuse juht, võttes aluseks paragrahvis 16 sätestatud arvestuste läbiviimise korra. Erakorralise füüsilise ettevalmistuse kontrolli sagedus on piiratud maksimaalselt ühele korrale kolme aasta jooksul. Iseseisvalt päästeametniku korraldusel eriväljaõpet nõudval päästetööl osaleva vabatahtliku päästja füüsilist ettevalmistust kontrollib päästkeskus vastavalt päästeteenistujale kehtestatud füüsilise ettevalmistuse nõuetele.

Määruse paragrahvi 8 lõigetes 1 kuni 3 sätestatakse nõuded iseseisvalt ennetustööl ja koos päästeametnikuga päästetööl osaleva vabatahtliku päästja väljaõppele. Eeltoodud vabatahtlikud päästjad peavad olema läbinud Päästeameti peadirektori poolt kinnitatud vähemalt 16 tunnise vabatahtliku päästja esimese astme õppe. Vastavalt päästeseaduse paragrahv 49 lõigetele 1 ja 3 ei kohaldata vabatahtliku päästja esimese astme õppe läbimise kohustust isikutele, kellel on vähemalt kolmeaastane päästeteenistuja staaž, ega ka isikutele, kes on vabatahtliku päästja vähemalt 16 tunnise esimese astme õppe läbinud enne 1. septembrit 2010, mil jõustus uus päästeseadus.

Määruse paragrahvis 8 lõigetes 4 kuni 6 sätestatakse nõuded iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osaleva vabatahtliku päästja väljaõppele. Eeltoodud vabatahtlikud päästjad peavad olema läbinud Päästeameti peadirektori poolt kinnitatud vähemalt 36 tunnise vabatahtliku päästja teise astme õppe. Vastavalt päästeseaduse paragrahv 49 lõigetele 1 ja 4 ei kohaldata vabatahtliku päästja teise astme õppe läbimise kohustust isikutele, kellel on vähemalt kolmeaastane päästeteenistuja staaž ega ka isikutele kes on vabatahtliku päästja vähemalt 30 tunnise teise astme õppe läbinud enne 01. septembrit 2010, mil jõustus uus päästeseadus. Eeltoodud isikute vabatahtliku päästja õpe enne iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osalevaks vabatahtlikuks päästjaks arvamist kestab vähemalt kuus tundi.

Määruse paragrahvi 8 lõikes 7 sätestatakse, et iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osalev vabatahtlik päästja peab olema läbinud Päästeameti peadirektori poolt kinnitatud vähemalt kuuetunnise vabatahtliku päästja teise astme õppe täiendkoolituse iga viie aasta järel. Eeltoodu on miinimumnõudena vajalik, et tagada vabatahtlike päästjate kvalifikatsiooni säilimine pikema aja vältel.

Määruse paragrahvi 8 lõikes 8 sätestatakse, et iseseisvalt päästeametniku korraldusel eriväljaõpet nõudval päästetööl osalev vabatahtlik päästja peab olema läbinud Päästeameti peadirektori poolt kehtestatud vastava eriväljaõppe kursuse ja eriväljaõppe täiendkoolituse.

Määruse paragrahvi 9 lõikes 1 sätestatakse, et iseseisvalt ennetustööl ja koos päästeametnikuga päästetööl osaleva vabatahtliku päästja väljaõpet kontrollib päästekeskus vabatahtlikuks päästjaks saada soovijale läbi viidava vabatahtliku päästja esimese astme õppe lõpus läbiviidava arvestuse käigus.

Määruse paragrahvi 9 lõikes 2 sätestatakse, et iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osaleva vabatahtliku päästja väljaõpet kontrollib päästekeskus vabatahtliku päästja teise astme õppe lõpus läbiviidava arvestuse käigus ning seejärel perioodiliselt iga viie aasta järel läbi viidava teise astme õppe arvestusega, mis viiakse läbi pärast iga viie aasta järel toimuvat vabatahtliku päästja teise astme õppe kuuetunnist täiendkoolitust.

Määruse paragrahvi 9 lõikes 3 sätestatakse, et iseseisvalt päästeametniku korraldusel eriväljaõpet nõudval päästetööl osaleva vabatahtliku päästja väljaõpet kontrollib päästekeskus vastava eriväljaõppe kursuse lõpus läbiviidava arvestuse käigus ning seejärel vastavalt päästeteenistujale kehtestatud teadmiste ja oskuste kontrollimise nõuetele.

Määruse paragrahvi 9 lõikes 4 sätestatakse, et vabatahtliku päästja väljaõppe kontrollimisel lähtub päästekeskus käesoleva määruse §-s 16 sätestatud arvestuse läbiviimise korrast. Vabatahtliku päästja esimese ja teise astme õppe või käesoleva määruse § 8 lõigetes 5 kuni 7 sätestatud kuuetunnise õppe järgne väljaõppe kontroll on õppe lahutamatu osa ning seetõttu ei ole siinjuures vajalik §-s 16 sätestatud väljaõppe kontrolli etteteatamisaegade rakendamine.

Määruse paragrahvi 10 lõikes 1 sätestatakse, et iseseisvalt ennetustööl, koos päästeametnikuga päästetööl ja iseseisvalt päästeametniku korraldusel päästetööl osaleval vabatahtlikul päästjal ei tohi olla "Päästeseaduse" § 34 punktides 2 kuni 4 nimetatud tervisehäireid. Sätestatud tervisenõue on leebem hetkel kehtivast vabatahtlikele päästjatele kehtestatud tervisenõudest, mis muudab isikutele vabatahtlike päästjate ridadesse astumise senisest lihtsamaks.

Määruse paragrahvi 10 lõikes 2 sätestatakse, et vabatahtlikule päästjale, kes osaleb päästetööl, millel osalejale on kehtestatud päästealase väljaõppe erinõuded, laienevad I grupi päästeteenistujale kehtestatud tervisenõuded ning vastavat eriväljaõpet nõudva päästetöö kohta kehtestatud tervisenõuded. Sätestatud tervisenõue on identne hetkel kehtiva sarnaseid ülesandeid täitva vabatahtliku päästja tervisenõuetega.

Määruse paragrahvi 11 lõikes 1 sätestatakse, et vabatahtliku päästja vastavust tervisenõuetele kontrollitakse vabatahtlikuks päästjaks saada soovijal enne vabatahtlikuks päästjaks arvamist ning pärast vabatahtlikuks päästjaks arvamist iga viie aasta järel. Sätestatud kontrolli periood viis aastat on hetkel kehtivast nõudest märkimisväärselt leebem, mis kohustab alla 45 aastasel vabatahtlikul päästjal läbida tervisekontroll iga kolme aasta tagant ja alates 45 eluaastast igal aastal.

Määruse paragrahvi 11 lõikes 2 sätestatakse, et vabatahtliku päästja tervisekontrolli viib läbi perearst, kes määrab terviseuuringu mahu ja võib vajadusel kaasata eriarste.

Määruse paragrahvi 11 lõikes 3 sätestatakse, et tervisekontrolli käigus hindab arst vabatahtlikuks päästjaks saada soovija ja vabatahtliku päästja tervise seisundit, kontrollib tema tervisenõuetele vastavust ning teeb kindlaks "Päästeseaduse" § 34 punktides 2 kuni 4 nimetatud tervisehäirete puudumise.

Määruse paragrahvi 11 lõikes 4 sätestatakse, et tervisekontrolli läbinud vabatahtlikuks päästjaks saada soovija ja vabatahtliku päästja kohta väljastab arst tervisetõendi, mille vorm on kehtestatud määruse lisas.

Määruse paragrahvi 11 lõikes 5 sätestatakse, et vabatahtlikuks päästjaks saada soovija ja vabatahtlik päästja ei pea tervisekontrolli läbima, kui tal on mootorsõidukijuhile tervisetõend, mille kohaselt tervisekontrollist ei ole möödunud enam kui viis aastat ning ta vastab „Liikluseaduse“ alusel mootorsõidukijuhile kehtestatud tervisenõuetele. Säte lihtsustab oluliselt suure hulga vabatahtlike päästjate tervisekontrolli läbiviimist, kuna mootorsõidukijuhile kehtestatud tervisenõuete täitmisel ja selle dokumentaalsel tõestamisel vabaneb vabatahtlik päästja tervisekontrolli kohustusest. Mootorsõidukijuhile kehtestatud tervisenõuded on rangemad võrreldes vabatahtlikule päästjale kehtestatud tervisenõuetega ning seeläbi on tagatud nimetatud tervisenõuetele vastava isiku vastavus ka vabatahtliku päästja tervisenõuetele.

Määruse paragrahvi 12 lõikes 1 sätestatakse päästkeskuse kohustus vabatahtlikele päästjatele päästealase väljaõppe läbiviimiseks.

Määruse paragrahvi 12 lõikes 2 sätestatakse teiste juriidiliste ja füüsiliste isikute õigus vabatahtlikele päästjatele päästealast väljaõpet läbi viia, kui isikul on selleks olemas vajalik pädevus ning ta saab väljaõppe läbiviimiseks kasutada selleks vajalikku tehnikat ja vahendeid. Juriidilise või füüsilise isiku poolt läbi viidava väljaõppe andmiseks peab olema päästkeskuse nõusolek, kuna päästkeskusel lasub kohustus vabatahtlike päästealase väljaõppe tasuta läbiviimiseks ning selline eelnev kooskõlastus vähendab päästkeskuse administratiivset koormust oma vabatahtlikele päästjatele suunatud kursuste planeerimisel. Samuti annab see võimaluse päästkeskustele kolmandatelt isikutelt vabatahtlike päästjate koolitust sisse osta. Nimetatud vajadus võib tekkida olukorras, kus õppel osalejate hulk on väga väike ning rahaliselt on optimaalsem kursuse sisseostmine.

Määruse paragrahvi 13 lõikes 1 sätestatakse päästkeskuste kohustus tagada vabatahtlikuks päästjaks saada soovijale vabatahtliku päästja esimese astme õpe hiljemalt kuue kuu jooksul alates

vabatahtlikuks päästjaks saada soovija sooviavaldusest vastaval kursusel osalemiseks. Praktikas rakendub nõue selliselt, et iga päästekeskus on kohustatud vähemalt üks kord kuue kuu jooksul planeerima vabatahtlikuks päästjaks saada soovijatele vabatahtlike päästjate esimese astme õppe läbiviimise.

Määruse paragrahvi 13 lõikes 2 sätestatakse üldnõuded vabatahtliku päästja esimese astme õppele. Nimetatud nõuded on aluseks Päästeameti peadirektorile vabatahtlike päästjate esimese astme õppe kursuse õppekava kinnitamiseks.

Määruse paragrahvi 13 lõikes 3 sätestatakse päästekeskuste kohustus tagada vabatahtlikule päästjale vabatahtliku päästja teise astme õpe hiljemalt ühe aasta jooksul alates vabatahtliku päästja sooviavaldusest vastaval kursusel osalemiseks. Praktikas rakendub nõue selliselt, et iga päästekeskus on kohustatud vähemalt üks kord aastas planeerima vabatahtlikele päästjatele vabatahtlike päästjate teise astme õppe läbiviimise.

Määruse paragrahvi 13 lõikes 4 sätestatakse üldnõuded vabatahtliku päästja teise astme õppele. Nimetatud nõuded on aluseks Päästeameti peadirektorile vabatahtlike päästjate teise astme õppe kursuse õppekava kinnitamiseks.

Määruse paragrahvi 14 lõikes 1 sätestatakse päästekeskuse kohustus tasuda vabatahtlikuks päästjaks saada soovijate ja vabatahtlike päästjate kohustusliku päästealase väljaõppe läbiviimisega kaasnevad kulud, kui väljaõpe on läbi viidud päästekeskuse juures. Väljaõppe läbiviimisega kaasnevate kulude all on siinjuures silmas peetud kulusid õppejõududele, klassiruumile ja õppevahenditele.

Määruse paragrahvi 14 lõikes 2 sätestatakse vabatahtlikuks päästjaks saada soovijate ja vabatahtlike päästjate kohustus tasuda kõik vabatahtlike päästjate päästealasel väljaõppel osalemisega kaasnevad kulud. Väljaõppel osalemisega kaasnevate kulude all on siinjuures silmas peetud kulusid toitlustusele, ööbimisele, transpordile koolituskohta ja tagasi.

Määruse paragrahvi 14 lõikes 3 sätestatakse vabatahtliku päästja kohustus tasuda nii päästealasel väljaõppel osalemise kui väljaõppe läbiviimisega kaasnevad kulud, kui ta on väljaõppe läbiviijaks valinud teise isiku kui päästekeskuse. Sätte eesmärgiks on vältida topeltkulu tekke võimalus päästekeskusele, kes on planeerinud vabatahtlike päästjate kursuse ja teinud selleks rahalisi kulusi. Samas jätab lõike sõnastus päästekeskusele võimaluse nimetatud väljaõppe eest tasuda, kui ta seda kaalutletud põhjustel vajalikuks peab.

Määruse paragrahvi 15 lõikes 1 sätestatakse päästekeskuse kohustus viia läbi vabatahtlike päästjate esimese ja teise astme õppe ning käesoleva määruse § 8 lõigetes 5 kuni 7 sätestatud õppe järgset arvestusi, sõltumata sellest, millise isiku juures vabatahtlikuks päästjaks saada soovija ja vabatahtlik päästja vastava õppe läbis.

Määruse paragrahvi 15 lõikes 2 sätestatakse, et teadmiste ja oskuste kontrolliks läbi viidavaid arvestusi võib teostada ka muu isik kooskõlastatult päästekeskusega. Eeltoodu on vajalik olukordades, kus vabatahtliku päästja väljaõpe viiakse läbi litsentseeritud koolituse korraldaja juures, kellel on ka õigus vastavate arvestuste läbiviimiseks. Eeltoodu all peetakse silmas mootorsõidukijuhi lubade õppe järgseid arvestusi, alarmsõidukijuhi kursuse järgseid arvestusi jms.

Määruse paragrahvi 16 lõikes 1 sätestatakse päästekeskuse kohustus mistahes arvestuste läbiviimisest arvestusel osalejaid vähemalt 30 kalendripäeva ette informeerida. Sätte eesmärgiks

on luua olukord, kus iga arvestusel osaleja saab end arvestuse ajaks ette valmistada ning tagada parim võimalik tulemus. Erand on tehtud esimese ja teise astme õppe ning käesoleva määruse § 8 lõigetes 5 kuni 7 sätestatud õppe järgsele arvestustele, kus arvestusi käsitletakse õppe läbimise lahutamatu osana ning õppest teavitamisega loetakse ka arvestuse sooritamise kohustus teavitatuks.

Määruse paragrahvi 16 lõikes 2 sätestatakse arvestusel osaleja kohustus arvestuse ebaõnnestumisel hiljemalt 60 päeva jooksul sooritada esimene ning selle ebaõnnestumisel hiljemalt 120 päeva jooksul teine kordusarvestus. Teise kordusarvestuse ebaõnnestumisel või kordusarvestuse mittetaotlemisel või arvestusele mitteilmumisel loetakse arvestus lõplikult ebaõnnestunud sooritatuks.

Määruse paragrahvis 17 reguleeritakse üleminekuajaga, mille jooksul saavad määruse jõustumise hetkel vabatahtlike päästjate nimekirjas olevad isikud viia end määruses vabatahtlikele päästjatele esitatud nõuetega vastavusse.

3. Määruse vastavus Euroopa Liidu õigusele

Määrus ei oma puutumust Euroopa Liidu õigusega.

4. Määruse mõjud

Käesolev määrus loob alused, millega kehtestatakse vabatahtlikele päästjatele kutsesobivuse, sealhulgas füüsilise ettevalmistuse-, väljaõppe- ja tervisenõuded, et tagada piisav päästetöö läbiviimise kvaliteet. Samuti luuakse regulatsioon vabatahtlike päästjate päästealase väljaõppe läbiviimiseks ja arvestuste sooritamiseks.

5. Määruse rakendamisega seotud kulud ja tulud

Määruse rakendamisega täiendavaid kulusid riigieelarvest ei kaasne.

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Määruse kooskõlastamine

Määrus esitati elektroonilise kooskõlastussüsteemi e-õigus kaudu kooskõlastamiseks ministeeriumidele ja esitati arvamuse avaldamiseks Päästeametile ja Eesti Priitahtlikule Päästeliidule. Esitatud ettepanekute ja märkustega on arvestatud.

Marko Pomerants
siseminister

Märt Kraft
kantsler